

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola
Doktori Iskola vezetője: Prof. Dr. Jakab Éva egyetemi tanár

**„A betű megöl, a Lélek pedig megelevenít”(2Kor 3,6b)
A nomosz pneumatológiai megközelítése:
evangélium és törvény, mint
a gondolat-, a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog forum internumja
PhD értekezés téziszűzete**

Témavezető:

Dr. habil. Köbel Szilvia
egyetemi docens

Készítette:

dr. Ormóshegyi Zoltán

Hajdúszoboszló

2024

Tartalomjegyzék

1. Téma aktualitása	3
2. Dolgozat célja	3
3. Kitűzött kutatási feladat összefoglalása	4
4. Kutatás módszertan és az elvégzett kutatások	5
5. Az értekezés tartalmi áttekintése.....	5
5.1 <i>A nomosz pneumatológiai megközelítése a Szentírásban. Törvény és evangélium a Szentírásban.....</i>	5
5.2 <i>A nomosz pneumatológiai megközelítése a teológiatörténetben</i>	6
5.3 <i>A nomosz pneumatológiai megközelítése a jogtudományon belül.....</i>	7
6. Az új tudományos eredmények összefoglalása (tézisek).....	8
7. A Doktorjelölt Publikáció.....	10
9. Ösztöndíjak, konferenciák, elismerések	16

1. Téma aktualitása

A mai apokaliptikus időkben minden jellé vált a számunkra. Évente mintegy 200.000 hittestvérünket gyilkolnak le más világvallások képviselői. Harminc év alatt hétmillió megölt magzat vére kiált Magyarországon és százmillióké Európában. A gyorsan szaporodó világ megérezte, hogy a magzati jövő szempontjából légüres tér Európa. A vákuumhatás napjainkban félelmetesen jelentkezik. Erre válaszul a nyugati keresztyénség súlyosan liberalizálódik. Európában tanúi lehetünk saját keresztyén gyökereink és értékeink felszámolásának. Nagy késében vagyunk a felkészülésben, de a cselekvés vonalán még nagyobb lemaradásban. Az emberiség sorsa – be kell ismernünk – kicsúszott az emberiség kezéből, bár soha nem is volt abban, de kardunkkal, pénzünkkel, vagy eszünkkel mindig ezt hittük, vagy ennek látszatát akartuk felmutatni. Elfelejtettük, hogy „*Az Úr a föld s annak teljessége; a föld kerekége s annak lakosa.*” (Zsolt 24,1) „Vegyük komolyan azt is, hogy nemzeti-, európai- és világtörténelmi vonatkozásban, az emberiség életében rendkívüli meglepetések, megrázkódtatások fognak előfordulni, melyekre egyetlen kormány, sőt birodalom sem tud felkészülni, hiszen ez része lesz a Jézus Krisztus visszajövetelét megelőző jelenségeknek.”¹

A mai ezer sebből vérző világunk az egyháztól vár gyógyírt a sebeire, útmutatást a káosz közepette. A Lélek általi megközelítésre nagy szüksége van a teológiának és a jogtudománynak egyaránt. A mai kor kihívásaira csakis interdiszciplináris megközelítésből lehet maradandó és valós válaszokat adni. Ebben próbál segítséget nyújtani ez a dolgozat.

2. Dolgozat célja

„Nem reformációra van egyházunknak szüksége, mert sem hitvallásaival, sem szervezetével nincs baj, hanem evangelizációnk munkálta ébredésre van szüksége.”² Az ébredést Isten ígéje és Szentlelke által végzi ma is. Az ébredésnek az egyházból kellene kiindulnia. Jelen disszertáció célja ezen ébredés munkálása annak felmutatása által, hogy a Szentlélek munkálkodása nem szorítható be csupán az egyház falai közé. Az evangéliumnak és a törvénynek van mondanivalója a teológián túl a nemzeti, társadalmi, világtörténelmi sorskéréseink megválaszolásban is.

Victor János 1954-ben a következőképpen írt a „kívülről befelé” is munkálkodó kegyelemről: „Az egyház elsősorban Isten különös, a megváltás csodájához tartozó kegyelmének szolgája. El kell azonban ismernie, hogy Istennek más eszközei is vannak az általános, azaz a mindenkire kiterjedő, mert az egész teremtettséggel szemben gyakorolt kegyelem munkálásában. A

1 Szabó Dániel, *Megtapasztalások, feladatok* In.: Presbiter 2015. július- augusztusi szám, 15.

2 Victor János, *Egyházi jövőnk útja. Evangelizáció? Ébredés? Reformáció?* In.: Református Figyelő, 1929. november 9-ei szám.

különös, azaz a megváltást adó meg az általános, azaz a gondviseléshez tartozó kegyelem nem ellentétek, ugyanazon Isten munkái. Ezért az egyháznak el kell fogadnia, ha a társadalom a rossz közállapotok megváltoztatása szándékával öntudatlanul Isten általános kegyelmét szolgálja. El kell ismerni, hogy a kegyelem nemcsak az egyházból hat kifelé, hanem a világból is az egyház felé. Erre egyik példaként Pál máltai hajótörését hozta fel, mikor a sziget lakói „nem közönséges emberséget” gyakoroltak az apostollal és kísérőivel, s ezt az apostolok Cselekedetei írója is hálásan jegyezte fel (Apcsel 28,2).”³

Istennek hála ma más kort élünk, mint 1954-ben. Azonban Isten ma is felhasználhatja a Kormányzatot, így a jogalkotást és a jogalkalmazást is arra, hogy az Ő *leiturgosza* és *diakonosza* legyen.

Isten nélkül kaotikussá vált állapotokból, mégis az Úrra szeretnénk feltekinteni: „*De én az Úrra nézek, várom az én szabadításom Istenét; meghallgat engem az én Istenem.*” (Mikeás 7,7)

3. Kitézött kutatási feladat összefoglalása

A teológia művelésében az emberi jogok teológiai gyökerei foglalkoztattak. Jogászként pedig érdeklődésem körébe került a két tudományterület közötti kapcsolatok keresése. Meglátásom szerint a kapcsolatot az emberi jogok jelentik, amelyeknek „anyajoga” a vallásszabadság joga. A vallásszabadság jogának van egy egyéni alapjogi oldala, amely a természetes személyeket illető jog, a személyiségük része és ebben az értelemben korlátozhatatlan, míg a jog külsőképpen gyakorlása korlátozható. A vallásszabadság jogának van egy kollektív oldala is, amely az egyházat, és általában a közösségi vallásgyakorlás formáit öleli fel. A főbb vizsgálati szempont az, hogy a teológia és az itt megfogalmazott pneumatológiai megközelítés hogyan gazdagíthatja az állami egyházjogot. A tudományos elemzés a törvény és evangélium Szentírásban és teológiatörténetben megjelenő elemzésével kezdődik, majd ezt követően a gondolat-, a lelkiismeret és a vallásszabadság jogának hazai szabályozása bemutatása és elemzése következik.

3 Victor János, *A kívülről is befelé munkálkodó kegyelem*, In: Református Egyház 1952. február 15-ei száma. Lsd: Bolyki János, *Az időszerű Victor János*, In.: Victor János, *Az egyház bűnei Bűnbánati vizsgálódások, Egyházi életünk válsága*, (Budapest: Kálvin János Kiadó, 2003), 18.

4. Kutatás módszertan és az elvégzett kutatások

A kutatás teoretikus és empirikus kutatásra osztható. A teoretikus kutatás során igyekeztem felkutatni a releváns magyar és külföldi szakirodalmat. A teológiai és jogi szakirodalom felkutatása a hazai egyetemeken, majd a princetoni egyetemen folytatódott. Az empirikus kutatásra az alapot az egyetemi oktatás során szerzett tapasztalataim és a hallgatóim körében végzett kérdőíves felmérés adta. Ezen hétéves (2011-2017) egyetemi oktatás során kérdőíveztem mind a teológus-, mind a joghallgatók között a témámmal kapcsolatosan. Valamint a jogalkotásban és a jogalkalmazásban végzett közigazgatási munkatapasztalatok adták.

5. Az értekezés tartalmi áttekintése

5.1 A nomosz pneumatológiai megközelítése a Szentírásban. Törvény és evangélium a Szentírásban

A disszertáció első fejezete bemutatja a törvény és evangélium ószövetségi és újszövetségi megközelítését.

Az Ószövetségben kiindul, a törvény héber fogalmaiból majd eljut a törvény (rendszeres) teológiai fogalmáig. Ezek után az Ószövetségi törvénygyűjteményeket csoportosítja és bemutatja azokat. A zsidó jogforrási hierarchiájának a bemutatása után arra a kérdésre keressük a választ, hogy miben „más” az ószövetségi törvény összehasonlítva ezt a joganyagot a közel-keleti joggal. A szövetség könyve és a Dekalógus bemutatása után a fogság prófétáinak a törvény evangélium fogalmait vizsgáljuk meg. Eljutunk egészen a jósiási kultuszreformig és Nehémiás 8. fejezetéig. Az ószövetségi törvény világa egyáltalán nem unalmas, és törvény fogalma egyáltalán nem statikus. A törvény fogalma folyamatosan változott, alakult úgy, hogy a „magvát képviselő” Dekalógus minden törvénynek a mintáját képezi. Isten népe nem tudta és nem tudja a törvényt betartani, ezért Istennek a Szentlelke által a törvény szívébe íratik.

Az újszövetségi részben bemutatásra kerül a jézusi törvényértelmezés. Azaz, hogy mit jelent az, hogy Jézus betöltötte a törvényt. A betölthetetlen törvény ugyanis kiált a Szentlélek munkája után. A törvény olyan magas igényeket támaszt, aminek a betöltésére is csak az Isten képes. Jézus a törvényértelmezésében nem „lejjebb állítja” a mércét, hanem még magasabbra. Ezáltal oda akar eljuttatni, hogy az Úr által támasztott törvény betöltését maga az Úr tölti be bennünk Szentlelke által.

Isten szívében belül is állandó harcban van egymással a törvény igazsága (betűje) és Isten irgalma. Az, hogy Jézus betöltötte a törvényt többek között azt jelenti, hogy Isten irgalma győzött az igazsága felett. A dolgok legmélyebb magvába vezet be az evangélium, hogy amikor még Isten

ellenségei voltunk, Isten Fia meghalt értünk. Istennek a „szíve szakad meg” Izraelért és az egyházért is. Vértük a szíve a bűn büntetése miatt.

A törvény és evangélium viszonylatában az Úr küzdelemben van önmagában is. Igazsága (betűje) és irgalmassága nagy feszültségében végzi a nagy üdvtörténeti folyamatokat. Isten szívében nem statikus a törvény. Istennek megbánásai vannak. Isten „vizsgáztatja” Ábrahámot és Mózeszt. József „megvizsgálja” a testvérei szívét. Szemléltetve ezzel azt, hogy a bűnnek következményei vannak. A bűnön nem lehet csak úgy „átlépni”. József szeretné eljuttatni a testvéreit a bűnbánatig. Annak a meglátásáig, hogy megváltozott-e a testvérietlen viszony?

Az evangéliummal Isten gyógyítani akar. De ehhez előbb fel kell állítani a diagnózist. A diagnózist a törvény állítja fel. A terápiát pedig az evangélium jelenti. Isten megharcolt önmagában az igazság és a könyörületesség tekintetében. Istennek ez a könyörülete Jézusban csúcsosodik ki. Az ember se a törvényt, se a szövetséget nem tartja meg. Erre válaszul Isten örök szövetséget köt az emberrel Jézus Krisztusban, ahol az ő törvényét a szívünkbe írja. A szívbe írt törvény következményeiről tanít a római és a galata levél.

5.2 *A nomosz pneumatológiai megközelítése a teológiatörténetben*

A dolgozat ezen része egy ívet mutat be. Ahogyan az előző fejezetben azt láthattuk, hogy a kőtáblára írt törvényből, hogyan lesz szívbe írt törvény. Ez a fejezet a reformáció korától napjainkig az evangélium és a törvény rendszeres teológia megközelítését mutatja be. A bibliai alapok tisztázása után a rendszeres teológiai felépítmény következik, annak is a dogmatikai része. A reformáció korából megvizsgálja Melancthon Luther és Kálvin rendszeres teológia megközelítést. A klasszikus megközelítést, a törvény-evangélium sorrendet Barth Károly fogja megváltoztatni. Barth azonban nem azt tanítja, hogy a törvény-evangélium sorrendnek nincs létjogosultsága. Hiszen ő maga írja: „*Die traditionelle Reihenfolge „Gesetz und Evangelium” hat an ihrem Ort*”⁴ Ez Barth olvasatában azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy a törvény és az evangélium a bűnösök kezére adatik, továbbra is megmarad törvénynek és evangéliumnak. A törvény az óember halálát jelenti, az evangélium pedig az új életben való járást.⁵ A mi olvasatunk szerint azt jelenti, hogy továbbra is a törvény állítja fel a diagnózist. Az evangélium adja a terápiát. Azonban, amikor a törvény-evangélium viszonyáról a megigazulás kontextusán belül beszélünk, akkor fontos újra és újra rámutatni arra, hogy Jézus Krisztus betöltötte a törvényt. A törvénynek megvan a maga szerepe, de a maga helyén. A frigidálásán belül. Isten a bűnös ember kezére adja mind a törvényt, mind az evangéliumot. Az ember mindkettővel visszaél. A törvényt kifacsarja, magához igazítja. Az evangéliumot pedig olcsó evangéliummá teszi. Amikor azt hirdeti, bármit megtehetek, mert az Isten úgyis megbocsát. Isten evangéliuma és törvénye szent és semmit sem veszített erejéből azáltal, hogy mi visszaéltünk vele. Sőt. Egyre erőteljesebben megmutatja a maga fényét, belső dinamizmusát nemcsak a Szentírásán és a teológián belül, hanem a jogtudományon, az állami egyházjogon belül is.

4 Karl Barth, *Evangelium und Gesetz*, (München: CHR. Kaiser Verlag, 1956), 5. 5 Uo., 52-56.

A barthi megközelítést többek között Török István alkalmazta a magyarországi teológiai, egyházi és társadalmi berendezkedésre. Aki rámutatott arra, hogy egy ateista, istentelen, a látszatot fenntartó rendszer mennyire veszélyes tud lenni, legyen az államon vagy az egyházon belül. Az Isten nevére való hivatkozás, az embertelen büntettek vallásos mázzal való leöntése megcsúfulása a törvénynek éppúgy, mint az evangéliumnak. Az egyházi jogalkotásra is vonatkozik az, hogy ami embertelen az egyben istentelen is. A gyülekezeteket kiskorúságban tartó egyház és jogpolitika semmiképpen nem egyeztetethető össze az evangélium és törvény bibliai fogalmával.

„Minél határozottabb alakban bomlik ki előttünk az egyház isteni volta, annál inkább szemünkbe ötlük emberi gyarlósága és nyomorúsága. Az egyház élete kétségtelenül kritikát vált ki.”⁶ Ez a kritika jöhet kívülről és jöhet belülről. A külső kritika az, amit a társadalom megfogalmaz az egyházzal szemben. A belső kritikánál pedig idézi Overbecket, aki az egyháztörténetben folyamatos hanyatlást látott. „*Kirchengeschichte- Verfallsgeschichte*”⁷ Azonban nem marad meg itt. Elismeri, hogy „az egyház akarva-akaratlan hamis látszat, történelmi hazugság részévé vált, s most lakolnia kell balgaságáért és vétkéért.”⁸ Az egyházkritika ébresztő és építő szolgálat. Fogyatékoságaiban is úgy beszél az egyházról, mint az édesanyjáról, szeretettel és alázattal. Ahogyan Berzsényi Dániel fogalmaz: „A jó kritika nem egyéb, mint alkalmazott tanítás... míg... céljaink híven megfelel nem gyűlöletünket, hanem egész tiszteletünket érdemli.”⁹

„Ha minden követ megmozdít is az ördög Krisztus kegyelmének megrontására, s ha erre törekszenek oktalan támadásaikkal Isten ellenségei is, mégsem tudják azt kioltani, sem a Krisztus vérért terméketlenné tenni annyira, hogy az valamiféle gyümölcsöt ne hozzon.”¹⁰

Végül pedig a Kálvin tollából származó Gall hitvallásból idéz: „Jó nekünk, ha az emberek gonoszsága és hálátlansága arra késztet, hogy az ég felé tekintsünk, honnan a mi üdvösségünket várjuk.”¹¹

Azaz az evangélium és a törvény helyes látása egy olyan tág horizontot nyit meg az ember előtt, hogy a világ és személyes élete minden nyomorúsága ellenére vallja, hogy Isten első és utolsó szava az evangélium. Két lábbal a földön járva, átéli a sok küzdelmet, de hiszi, hogy az Isten terve végbemegy az egyházban, a teológiában és a társadalomban.

5.3 *A nomosz pneumatológiai megközelítése a jogtudományon belül*

6 Török István, *Etika*, (Amsterdam: Free University Press, 1988), 131.

7 Uo., 132. Az egyháztörténet a folyamatos hanyatlás története.

8 Uo., 133.

9 Berzsényi Dániel, *A kritikáról*

10 Kálvin, *Institutio*, IV. 1,2.

11 Török István, *im.*, 136.

Az értekezés ezen része a klasszikus természetjogi és jogpozitivisták megközelítés mellé felvázol egy lehetséges interdiszciplináris megközelítési módot. Ezt a fajta megközelítést angolszász irodalom „*spiritual jurisprudence*nek” nevezi. Burnside így fogalmazza meg ennek az irányzatnak a lényegét: „A szellemi jogtudomány elismeri azt, hogy az Istenben való hitnek következményei vannak a jogra és a joggyakorlatra.”¹² Dolgozatunkra nézve ez azt jelenti, hogy a bibliai alapokból kiindulva a reformátori és újreformátori teológia meglátásait beépítve, a Szentlélek munkájára figyelve próbálja megközelíteni a hatályos állami egyházi jogi szabályozást. Bemutatva azt a jogtörténeti és szellemtörténeti fejlődést, amely elvezett a mai hatályos szabályozásig. A dolgozat az ember szabadságát nem a felvilágosodás filozófiai alapjaiból, hanem az ember istenképességéből és Istennel való kapcsolatából vezeti le. Egyetértve azzal a tétellel, hogy az emberi jogok a vallásszabadságból fejlődtek ki (Georg Jellinek, Auguste Laugel). De a mai hatályos szabályozás számára is van mondanivalója ennek a megközelítésnek. Isten Lelkének dinamikus munkája nemcsak a teológián és az egyházon, hanem a jogtudományon és a jogalkalmazáson belül is kimutatható. Ennek jó példája az Amerikai Egyesült Államok, ahol a nagy ébredésből (Great Awakening), alakult ki az állami berendezkedés, és mind a mai napig a kálvinista, puritán eszmék jelen vannak a jogalkotásban és a jogalkalmazásban egyaránt. Istennek hála Magyarországon is olyan állami berendezkedés található, ahol a Kormányzat számít az egyházak munkájára. Nem ellenfeleknek, nem ellenségnek, hanem partnerként tekint rájuk. A dolgozat azt mutatja be ebben a részben, hogy a mai kor kihívásaira csakis pneumatológus, interdiszciplináris módon lehetséges a hatékony válaszadás.

A gondolat lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog belső oldalának tekinthetjük azt, amit a dolgozat a második fejezetben tárgyalt. Az ember gondolatát és lelkiismeretét ugyanis az evangélium szabadítja fel a teljesebb, tartalmasabb életre. Az evangélium által felszabadított élet pedig törekszik arra, hogy mind az egyházi mind a világi jogalkotásban alkalmazza azokat a szentírási alapelveket, amiket a dolgozat első két fejezete feltárt. Azonban az alapelvek alkalmazása önmagában szükséges, de nem elégséges feltétel. Ezért hívtuk segítségül Bonhoeffer etikáját és Barth idevonatkozó írásait.

6. Az új tudományos eredmények összefoglalása (tézisek)

1. A Szentírásban a törvény és az evangélium fogalmának és sorrendjének a megismerése gyümölcsözően hathat a teológia művelésére és a jogtudomány törvény és jog fogalmát is gazdagíthatja, megnyitva ezzel az interdiszciplinaritás perspektíváját, és a fogalmi lehatárolások problematikájához tisztázó igényű segítséget nyújthat. Az Ószövetség törvényfogalmainak (micva, mispat, tóra) kifejtése és megismerése segítheti a letisztultabb szakmai diskurzusokat. Az újszövetségi nomos az a fogalom, amely a különböző korok és gondolkodók reflexióit katalizálta, még akkor is, ha a „törvény” közletről sem tekinthető a nomos pontos fordításának. Ehhez fontos megjegyezni, hogy teológiai értelemben a Jézus által alkalmazott törvényértelmezés

12 Jonathan P. Burnside, *God, Justice, and Society: Aspects of Law and Legality in the Bible* (New York: Oxford University Press, 2011), XXIX.

és „jogforrási hierarchia” sajátos lényeglátást tükröz, ugyanis ebben a kontextusban a jogalkotó és a jogalkalmazó isteni személy egy és ugyanaz. A világi, állami jogalkotás, különösen a mai jogállami felfogás és kontextus ettől nagyban különbözik, főként az állam és az egyház különvált működése koordinátarendszerében. A törvény és evangélium egymáshoz való dinamikus viszonyának a bemutatása a tudományos vizsgálódás hasznára válhat, és az egyházjogtörténet területén újszerű megközelítést eredményezhet.

2. A teológiatörténetben a reformátori és az újreformátori teológiában a törvény-evangélium, evangélium-törvény egymáshoz való viszonyának a tisztázása, megértése pneumatológiai nézőpontból gazdagíthatja perspektívánkat. Illetve felfogható úgy is a klasszikus törvény-evangélium egymáshoz való viszonyának a tisztázása, mint a gondolat, a lelkiismeret és vallás szabadsága forum internuma, mivel ezen fogalmak egymáshoz való viszonya a keresztyén szabadságon belül értelmezhető. A keresztyén szabadság pedig nem választható el a jog által garantált külső szabadságtól. A teológiatörténet vizsgálódás „csúcát” jelenti a barthi megközelítés, amit a magyar viszonyokra többek között Török István teológiai kritikájával kiválóan alkalmazott és kifejtette, hogy a természeti törvény csak közvetett módon Isten akarata, és érvénye nem feltétlen.
3. Ez a fajta pneumatológiai megközelítés nemcsak a teológia tudományán belül, hanem a jogtudományban, így a felekezeti egyházjogban is alkalmazható, és részben az állami egyházjogban is, különösen a gondolat-, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való jog magyar szabályozása terén. Az emberi jogok ugyanis – a szakirodalom konszenzusos álláspontja szerint, fent már utaltunk rá – a vallásszabadságból fejlődtek ki. Az ember külső-belső szabadsága nem filozófiai termék, hanem az ember személyiségének, az ember méltóságának legmeghatározóbb aspektusából ered. Ezért az evangélium – a Szentlélekkel betöltött személyek által – jelen lehet a társadalmi élet bármely területén. Az egyházi igazságszolgáltatásnak és általában az egyházi jogalkalmazásnak nem csupán a törvény betűjéhez, hanem az isteni pneumához kellene igazodnia. Ez azonban a világi, állami jogalkotástól és jogalkalmazástól nem várható el, ugyanis nincs meg az az ösztársadalmi homogenitás, amely ugyanazon hitelvi rendszert egy az egyben igazságként fogadna el. Jelen dolgozatnak az is a célja, hogy tisztázó jellegű legyen az állami és az egyházi (vallási) jog közötti lehatárolás, illetve szembeállítás, amelyet a fentiekben is említettünk.

7. A Doktorjelölt Publikáció

2023

Az emberi jogok és a jog interdiszciplináris megközelítése
JOGELMÉLETI SZEMLE : 2 pp. 84-100. , 17 p. (2023)

2022

Az egyházak oktatási tevékenysége (269-284)

Az egyházak szociális tevékenysége (285-294)

Az egyházak kulturális tevékenysége (295-299)

Vallási közösségek és média (300-302)

A Tábori Lelkészi Szolgálat (303-305)

A vallásszabadság gyakorlásának speciális estei (306-310)

Evangélikus Egyházjog (465-494)

Unitárius Egyházjog (495-500)

Ortodox kánonjog (449-459)

Zsidó jog (519-531)

Vallási közösségek nyilvántartása a mai Magyarországon (176-185)

Magyarországi vallási közösségek pénzügyi forrásai és gazdálkodása a jogi szabályozás tükrében (186-213)

In. Köbel Szilvia (szerk.), Az állami és a felekezeti egyházjog alapjai, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2022.

2021

Egyházjog: A hatalom eszköze, vagy az eszköz hatalma? In. Csorba Dávid, Homoki Gyula, Rácsokné Fügedi Zsófia, Szatmári Emília (szerk), „...és az igazság lesz majd a mérce” Tisztelgő írások Szathmáry Béla professzor úr 65. születésnapjára (Sárospatak: Tiszáninneni Református Egyházkerület Hernád Kiadó, 2021), 113-123.

2019

The Readiness of God. Close reading of Karl Barth within Volume II/1 of the Church Dogmatics

In. Peleskey Miklós Péter (főszerk.), *Teológus tavasz konferenciakötet, "Újulatok meg lelketekben és elmétekben (EF 4,23), Az egyház megújulása a reformációra emlékezve,* (Debrecen: a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Iskolájának és Doktorandusz Önkormányzatának közös kiadványa, 2019), 205-214.

Ecclesia semper reformanda alkalmazása az Egyházzogon belül, In. Peleskey Miklós Péter (főszerk.), *Teológus tavasz konferenciakötet, "Újulatok meg lelketekben és elmétekben (EF 4,23), Az egyház megújulása a reformációra emlékezve,* (Debrecen: a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Iskolájának és Doktorandusz Önkormányzatának közös kiadványa, 2019), 239-246.

Igemagyarázat 2019/2(Bible study), In. Fénysugarak, Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, Budapest, 2019, 34-41.

2018

Igemagyarázat 2019/1(Bible study), In. Fénysugarak, Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, Budapest, 2018, 68-75

Igemagyarázat 2018/2 (Bible study), In. Fénysugarak, Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, Budapest, 2018, 202-211.

2017

Igemagyarázat (Bible study), In. Fénysugarak, Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, Budapest, 2017, 190-197.

Egyházi bíraskodás ma, a reformáció szemszögéből, (Ecclesiastical Arbitration today from the Reformation's Perspective.) In. Collegium Doctorum 13. évfolyam 2017/ 2. szám, 171-176.

Evangélium és törvény a Barmeni hitvallásban (Gospel and Law in the Barmen Declaration) In. Theológia Szemle 2017/4. szám 295-298.

2016

Az egyházak, vallási közösségek oktatási, szociális és kulturális tevékenysége. Vallási közösségek és média. A Tábori Lelkészi Szolgálat. A vallásszabadság gyakorlásának speciális estei. A Református Egyház szervezete. Evangélikus Egyházzog. Unitárius Egyházzog. In.

Köbel Szilvia(szerk.), *Az állami és a felekezeti egyházjog alapjai*, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2016.

A *"triplex usus legis"* alkalmazásának lehetősége a parókiális jog szabályozásában. In. *Theológiai Szemle*, LIX évfolyam, 2016. 1. szám 24-27.

Igemagyarázat In. *Fénysugarak*, Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, Budapest, 2016, 27-33.

2015

A nomosz pneumatikus megközelítése – a teológia és a jog lehetséges találkozási pontjai az egyházi jogi törvényben. In. Pribula László (szerk.) *A jogalkalmazás vitatott területei – Vallásszabadság és egyházjog*, Printart-Press, Debrecen, 2015, 76-84.

Evangélium és/vagy törvény a fogság prófétáinál (Ezékiel, Deutero-Ézsaiás.) In. Gér András László, Jenei Péter, Zila Gábor (szerk.), *Hiszek, hogy megértsem*, Konferenciakötet, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2015, 62-69.

2014

A törvény pneumatikus megközelítése – a teológia és a jog lehetséges találkozási pontjai az egyházi jogi törvényben. In. Koncz István – Szova Iona (szerk.), *A Tudomány szolgálatában* című IX. Ph.D. konferencia előadásai II. kötet, Professzorok az Európai Magyarország Egyesület, ISBN: 978-963-89915-4-6, 96-101.

<http://www.peme.hu/userfiles/A%20tudom%C3%A1ny%20szolg%C3%A1lat%C3%A1ban%20-%20II.%20k%C3%B6tet.pdf>

„A megújulás előfeltételei és egyházi jogi következményei, Tanulmány. In. *Collegium Doctorum, Magyar Református Teológia*, 10. évfolyam, A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 2014, 107-115.

2013

„Az ENSZ 1948. évi Emberi Jogi Deklarációjának szellemi gyökerei” Tanulmány. In. www.peme.hu, elektronikus könyv, ISBN 978-963-88433-8-8, 2013. március 12.

Igemagyarázat az 1Thesszalónica 4,9-18 alapján. In. *Igazság és Élet*, Folyóirat a lelkipásztori nevelői munka számára, 2013. szeptember 01.

Igemagyarázat. Text: Zsidó 4,14 – Zsidó 8,13. In. *Fénysugarak* 2013. 2. félév, Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, Budapest, 2013. szeptember 22-28.

Igemagyarázat. Text: János 3,14 – János 4,38. In. Fénysugarak 2014. 1. félév, Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, Budapest, 2013, (2014. január 5-január 11.)

2012

Igemagyarázat. In. Fénysugarak 2012. 1. félév, Kiadja a Bethánia CE Szövetség Iratmissziója, 2012. április 1-7.

Igemagyarázat a Zsidókhöz írt levél 10,1-10 alapján. In. Igazság és Élet Folyóirat a lelkipásztori nevelői munka számára, 2012. augusztus 8-11.

2011

Modernised EU Social Security Coordination- One year later – Looking forward, Conference Report, Társszerző. Nemzeti Erőforrás Minisztériuma,
www.osservatorioinca.org/section/includes/attach_file/MSSC2011.pdf

2005

Könnyeink fénné válnak – Juhász Zsófia életrajz. In. Református Tiszántúl, 2005. XIII. évfolyam 5. szám, 20-21.

8. Szakelőadások Tudományos konferenciákon

2018

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán, az elmúlt hét évben végzett egyházzjogi oktatás bemutatása. Előadás, Doktorok Kollégiuma, Egyházzjogi Szekció, Nagykőrös, 2018. augusztus 21.

2017

Egyházi bírászkodás ma a reformáció szemszögéből, Doktorok Kollégiuma – Egyházzjogi Szekció, Előadás, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Debrecen, 2017. július 9-12.

The Readiness of God. Close reading of Karl Barth within Volume II/1 of the Church Dogmatics, Teológus tavasz PhD konferencia, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Debrecen, 2017. március 10-12.

Ecclesia semper reformanda alkalmazása az Egyházzjogon belül, Teológus tavasz PhD konferencia, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Debrecen, 2017. március 10-12.

2015

A nomosz pneumatikus megközelítése, Könyvbemutató, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2015. október 06.

„A *„triplex usus legis”* alkalmazásának lehetősége a parókiális jog szabályozásában.”
Doktorok Kollégiuma – Egyházzjogi szekció, előadás- Pápa, 2015. Július 6.

2014

„*A törvény pneumatikus megközelítése – a teológia és a jog lehetséges találkozási pontjai az egyházzjogi törvényben*”, PhD konferencia, Professzorok az Európai Magyarországiért Egyesület (PEME) szervezésében, Budapest, 2014. október 29.

„*Evangélium és törvény egymáshoz való viszonya a Barmeni Hitvallásban*” Nemzetközi Teológus Konferencia, Károli Gáspár Református Egyetem, Hittudományi Kar, Budapest, 2014. október 24.

„*A nomosz pneumatikus megközelítése – a teológia és a jog lehetséges találkozási pontjai az egyházzjogi törvényben.*” Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar, Tudományos Konferencia, Debrecen, 2014. október 29.

„Református értékek a jogban – Kálvin nyomán” Doktorok Kollégiuma, Előadás, Egyházjogi szekció ülésén, Sárospatak, 2014. július 14.

2013

„Evangélium és/vagy törvény a fogság prófétáinál (Ezékiel, Deutero Ézsaiás), Fialat Kutatók és Doktoranduszok IV. Nemzetközi Teológuskonferenciája, Budapest, 2013. november 30.

"Az egyházi megújulás előfeltételei és egyházjogi következményei – Gondolatok az Egyházi Jövőkép Bizottság munkája kapcsán." Előadás a Doktorok Kollégiuma Egyházjogi szekciójában, DRHE, Debrecen, 2013. augusztus 22.

„Az Egyház mint harcoló közösség” Előadás a Budapest – Kaposztásmegyeri Református Egyházközség gyülekezeti táborában, SDG konferenciaközpont, Balatonszárszó, 2013. július 20.

„Az ENSZ 1948. évi Emberi Jogi Deklarációjának szellemi gyökerei” Előadás a Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület által szervezett A „Tudományos próbapálya” című PhD konferenciáján. Budapest, 2013. 03.12.

2012

„Az evangéliumi áttörés 1945-1948-ig és hatása a Magyarországi Református Egyházra” Előadás a Doktorandusz Kollégium ülésén, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Debrecen, 2012. 11.21.

9. Ösztöndíjak, konferenciák, elismerések

2016. augusztus – december: Doctoral Research Scholar, kutatói ösztöndíj a Princeton Theological Seminaryn, USA.

2016. október: Vallásszabadsággal foglalkozó konferencián való részvétel, Emory University GA, USA.

2011. november: Vallásközi párbeszéd konferencián való részvétel, Magyarország Kormánya képviseltében, Manila.

2007. április 29. – május 5.: Európai Unió tanulmányút. Az Unió Intézményeinek látogatása. Brüsszel Luxembourg

2006: OTDK konferencián, Állam és Jogtudományi Szekción való részvétel a Széchenyi István Egyetemen, Győr.

2003–2004: Magyarországi Református Egyház ösztöndíjasa a Princeton Theological Seminaryn, USA.

2003: Amerikai Vallástudományi Társaság nemzetközi konferenciáján való részvétel (AAR), Atlanta, GA, USA.

2002: Teológiai Nyári Egyetemen való részvétel, Cambridge, UK.

2001: A legjobb opponens díjának elnyerése az állam és jogtudományi szekción belül (OTDK), Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest.

2000: IFES teológia konferencián való részvétel, Aschaffenburg, Bischoffsheim, Németország